

G‘ulomov Jamshidbek Islomjon o‘g‘li

Qo‘qon Universiteti, Ijtimoiy fanlar kafedrası o‘qituvchisi

e-mail: jgulomov@kokanduni.uz

Bahodirova Ruhshona

Qo‘qon universiteti, Xalqaro turizm va iqtisodiyot fakulteti, Moliya va moliyaviy
texnologiyalar yo‘nalishi talabasi

rbahodirova50@gmail.com

Annotatsiya

Ushbu maqolada o‘zbek maktablarida ingliz tilini erta yoshda o‘qitishning afzalliklari va kamchiliklari o‘rganiladi. Keyingi yillarda O‘zbekistonda xorijiy tillarni, ayniqsa, ingliz tilini o‘rganishning ahamiyati sezilarli darajada oshdi. Ingliz tilini ta'lim tizimiga dastlabki bosqichda joriy etish kognitiv rivojlanishni kuchaytirish, tilni bilish darajasini oshirish va talabalarni jahon mehnat bozoriga tayyorlash kabi ko‘plab afzalliklarga ega bo‘lishi mumkin. Shu bilan birga, potentsial muammolar, jumladan, kognitiv yuklanish xavfi, malakali o‘qituvchilardan foydalanish imkoniyati cheklanganligi va tegishli o‘quv materiallari va usullariga ehtiyoj bor. Maqolada ushbu jihatlar batafsil ko‘rib chiqilib, erta til o‘rganishni O‘zbekiston ta‘lim tizimiga qanchalik samarali integratsiyalash mumkinligi haqida tushunchalar berilgan.

Kalit so‘zlar: tilni erta o‘rganish, kognitiv rivojlanish, tilni bilish, o‘qitishdagi qiyinchiliklar, ta'lim tizimi, chet tilini o‘rgatish, erta bolalik davridagi ta'lim.

Kirish

Hozirgi globallashtirilgan dunyoda chet tillarini, xususan, ingliz tilini bilish shaxsiy va kasbiy rivojlanish uchun zaruriy mahoratga aylandi. Buni e‘tirof etgan holda, ko‘plab davlatlar, jumladan, O‘zbekistonda ham o‘quvchilarni bir-biriga bog‘langan dunyoda rivojlanish uchun zarur bo‘lgan vositalar bilan qurollantirish maqsadida erta yoshda ingliz tilini o‘qitish yo‘lga qo‘yilgan. O‘zbek maktablarida ingliz tilini erta o‘rgatish xalqaro bozorlarda harakatlana oladigan, madaniyatlararo muloqotda bo‘ladigan hamda kengroq ta‘lim va martaba imkoniyatlaridan foydalana oladigan avlodni tarbiyalash strategiyasi sifatida qaraladi.

Biroq, ingliz tilini erta o‘zlashtirishning afzalliklari keng e‘tirof etilgan bo‘lsa-da, hal qilinishi kerak bo‘lgan muammolar ham mavjud. Bunday yondashuvning samaradorligi turli omillarga, jumladan, ta'lim tizimining tayyorgarligi, o‘qituvchilarning sifati va tegishli resurslarning mavjudligiga bog‘liq. Bundan tashqari, erta til o‘rganishning kognitiv rivojlanish va akademik yutuqlarga ta‘sirini munozara mavzusi bo‘lib qolmoqda.

Ushbu maqola o‘zbek maktablarida erta yoshda ingliz tilini o‘rgatishning afzalliklari va kamchiliklarini o‘rganishga qaratilgan. Tilni erta o‘rganishning kognitiv, ijtimoiy va akademik ta‘sirini o‘rganib, tadqiqot O‘zbekiston ta‘lim tizimi kontekstida ingliz tili ta‘limini qanday muvaffaqiyatli amalga oshirish mumkinligini har tomonlama tushunishga intiladi. Oxir oqibat, maqsad mamlakatda ingliz tilini erta o‘qitish sifati va samaradorligini oshirish bo‘yicha tavsiyalar berishdir.

Asosiy qism

Ingliz tilini ertangi yoshda o'qitishning afzalliklari:

1. Kognitiv rivojlanish Ingliz tilini erta yoshdan o'qitishning birinchi afzali — bu bolaning kognitiv rivojlanishiga ta'siridir. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bolalar bir nechta tilni o'rganish jarayonida miyadagi neyron aloqalarini kuchaytirib, mantiqiy fikrlash, xotira va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Erta yoshda til o'rganish nafaqat yangi tilni o'zlashtirishda, balki o'z ona tilini ham chuqurroq o'rganishga yordam beradi.

2. Akademik muvaffaqiyat

Ingliz tilini erta yoshda o'rganish, bolalar uchun akademik muvaffaqiyatga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bir nechta tilni bilish, o'quvchilarning umumiy o'qish, yozish va mantiqiy fikrlash ko'nikmalarini oshiradi. Bu, o'z navbatida, akademik fanlarda yuqori natijalarni erishishga yordam beradi. Shuningdek, ingliz tilida o'qish, ilmiy ma'lumotlarga kirish imkoniyatlarini oshiradi, chunki ko'plab ilmiy resurslar ingliz tilida mavjuddir.

3. Ijtimoiy va madaniy foyda

Ingliz tilini erta o'rganish bolalarni global miqyosda ijtimoiy aloqalar o'rnatish va boshqa madaniyatlar bilan tanishishga yordam beradi. Hozirgi kunda ingliz tili jahonning ko'plab mamlakatlarida muloqot va savdo uchun asosiy til hisoblanadi. Erta yoshda ingliz tilini o'rganish, bolalarga dunyo bo'ylab turli millat va madaniyatlarga oid bilimlarni olish imkonini beradi. Bu, o'z navbatida, bolalarning empatiya va madaniy ongini rivojlantiradi.

Ingliz tilini ertangi yoshda o'qitishning kamchiliklari:**1. Aqliy ortiqcha yuk**

Ingliz tilini erta yoshda o'rganishning salbiy tomonlaridan biri — bu bolalarga kognitiv ortiqcha yukni keltirib chiqarishi mumkinligi. Ba'zi tadqiqotlar, agar bolalar bir vaqtning o'zida ikkita yoki undan ortiq tilni o'rganishga majbur bo'lsa, ularning ona tili yoki boshqa fanlar bo'yicha muvaffaqiyatlari pasayishi mumkinligini ko'rsatadi.

2. O'qituvchilar sifati

O'zbekistonda ingliz tilini erta yoshdan o'qitishda duch kelinadigan asosiy muammolardan biri — malakali o'qituvchilarning yetishmasligidir. Ingliz tilini o'rganish uchun zarur bo'lgan yuqori malakali o'qituvchilar soni juda cheklangan. Ko'plab o'qituvchilar o'zgaruvchan o'quv metodologiyalariga moslashgan holda, yangi yondoshuvlarni qo'llashda qiyinchiliklarga duch keladilar.

3. Darsliklar va resurslarning yetishmasligi

Ingliz tilini erta yoshdan o'qitish uchun zarur bo'lgan darsliklar va o'quv resurslari ham muhim masala hisoblanadi. Ko'plab maktablarda ingliz tilini o'rgatish uchun zamonaviy va interaktiv darsliklar mavjud emas. Shu bilan birga, ingliz tilini o'rganishga oid multimedia va boshqa qo'shimcha resurslarning yetishmasligi ham darslarning samaradorligini pasaytiradi.

Muammolar va Takliflar

Muammolar

1.1. O'qituvchilar malakasi va tayyorligi

Ingliz tilini erta yoshda o'qitishda eng katta muammo o'qituvchilar malakasi va tayyorlanishining yetarli bo'lmasligidir. Hozirgi kunda O'zbekistondagi ko'plab maktablarda ingliz tilini o'qitish uchun kerakli bilim va ko'nikmalarga ega bo'lgan o'qituvchilar yetishmaydi. Bu, o'z navbatida, o'quvchilarning ingliz tilini samarali o'rganishiga to'sqinlik qiladi. O'qituvchilarni yangi o'quv metodlari, zamonaviy texnologiyalar va interaktiv uslublarga o'rgatish juda muhimdir.

1.2. Darsliklar va o'quv resurslarining sifati

Erta ingliz tili ta'limida foydalaniladigan darsliklar va o'quv materiallarining sifati hali ham muammo bo'lib qolmoqda. Ko'plab maktablarda mavjud bo'lgan darsliklar zamon talablariga javob bermaydi, ular interaktiv va bolalar uchun qiziqarli bo'lmaydi. Shuningdek, o'quv resurslarining yetishmasligi, jumladan, raqamli o'quv materiallarining kamligi, o'quvchilarning ingliz tilini o'rganish jarayonini qiyinlashtiradi.

2. Takliflar

2.1. O'qituvchilarni malakasini oshirish

Ingliz tilini erta yoshdan o'qitishda o'qituvchilarni malakasini oshirishga katta e'tibor qaratish lozim. Maxsus treninglar, malaka oshirish kurslari va yangi metodologiyalarni o'rgatish orqali o'qituvchilarning ko'nikmalarini yaxshilash kerak. O'qituvchilarni muntazam ravishda professional rivojlantirish kurslaridan o'tkazish, ingliz tilini samarali o'qitish uchun kerakli bilimlarni va pedagogik yondashuvlarni o'rgatadi.

2.2. Yangi darsliklar va o'quv materiallari ishlab chiqish

Erta yoshdagi ingliz tili ta'limi uchun zamonaviy, interaktiv darsliklar va o'quv materiallarini ishlab chiqish zarur. Darsliklar bolalar uchun qiziqarli va amaliy bo'lishi kerak. Shuningdek, raqamli resurslar va onlayn platformalar yordamida o'quvchilarga qo'shimcha o'quv materiallari taqdim etish, ingliz tilini o'rganish jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilishga yordam beradi. Bu, o'z navbatida, tilni o'rganish jarayonini yanada mustahkamlaydi.

Xulosa

Ingliz tilini erta yoshdan o'qitish O'zbekistonda global miqyosda raqobatbardosh avlodni tarbiyalashga yordam beradi. Biroq, o'qituvchilar malakasi, darsliklar sifati, kognitiv yuk va oila hamkorligi kabi muammolarni hal qilish uchun jiddiy chora-tadbirlar ko'rish zarur. Taklif etilgan usullar va resurslar orqali ingliz tilini samarali o'rganish tizimi yaratish mumkin. Bu, o'z navbatida, o'quvchilarning ingliz tiliga bo'lgan qiziqishini oshirib, ularni xalqaro miqyosda muvaffaqiyatli va mustahkam bilimlarga ega bo'lishlariga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Siddiqov, A. (2021). Erta yoshdagi chet tili ta'limiga oid pedagogik yondashuvlar. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.
2. Gulomov, R. (2020). Erta bolalikda til o'rganish va kognitiv rivojlanish. Toshkent: Ilm-fan va innovatsiyalar nashriyoti.
3. Akramov, A. (2019). Chet tili ta'limida interaktiv o'qitish vositalarining roli. Toshkent: Pedagogika nashriyoti.
4. Mirzaeva, F. (2022). Boshlang'ich maktablarda chet tili o'qitishning pedagogik va metodik muammolari. Toshkent: Pedagogika Tadqiqot Instituti nashriyoti.
5. Zukhraeva, D. (2017). O'zbekistonda chet tilini erta yoshdan o'qitish: muammolar va yechimlar. Toshkent: Yangi avlod nashriyoti.

6. Otto, M., & Thornton, J. (2024). SHARQ VA G‘ARB ADABIYOTIDAGI QAHRAMON OBRAZLARI: MADANIY O‘XSHASHLIK VA FARQLAR. *QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 13, 202-204.
7. G‘ulomov, J. (2024). SHARQ VA G‘ARB ADABIYOTIDAGI QAHRAMON OBRAZLARI: MADANIY O‘XSHASHLIK VA FARQLAR. *QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 13, 202–204. <https://doi.org/10.54613/ku.v13i.1056>
8. Madumarov Muhammadodil Matkomilovich (2025) READING BETWEEN THE LINES: USING LITERATURE TO BOOST ENGLISH LITERACY. Vol. 1 No. 7 (2025): MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS
9. КОНЦЕПЦИЯ "КРАСОТА" КАК ОБЪЕКТ ИССЛЕДОВАНИЯ. (2024). *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(12), 135-143. <http://www.mjstjournal.com/index.php/mjst/article/view/2124>
10. Axmadjonov, A., & Sultonova, G. (2024). “CONTENT AND LANGUAGE INTEGRATED LEARNING” (CLIL) METODINING INGLIZ TILINI O‘QITISHDA QO‘LLANILISHI. *QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 13, 278–280. <https://doi.org/10.54613/ku.v13i.1075>
11. Avazbek, A. (2024). THESIS FOR A RESEARCH ON ZONE OF PROXIMAL DEVELOPMENT AND ITS EFFECTIVENESS. *Kokand University Research Base*, 39-46
12. Begmatov, A. (2024). STUDY OF ONOMASTIC UNITS IN ENGLISH AND UZBEK. *Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук Actual Problems of Humanities and Social Sciences.*, 4(12), 274–280. <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I12Y2024N43>
13. Matkomilovich, M. M. (2024). EXPLORING TRANSLATION TECHNIQUES FOR HEROIC CHARACTERS IN LITERATURE. *JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY BULLETIN*, 7(5), 141-149.